

1.01
Prejeto 28. 2. 2006

UDK 323.1(497.4 Celje)"1899"

Eva Holz*

Vihar v kozarcu vode? : spopadi v Celju leta 1899 v očeh češkega časopisa Politik

IZVLEČEK

V letu 1899 so bili mednacionalni odnosi v avstro-ogrski monarhiji zelo zaostreni. Avgusta tega leta so češki študentje organizirali ekskurzijo v nekatere slovenske kraje, kar je spodbudilo ostro reakcijo tamkajšnjih Nemcev. Najhuje je bilo ob njihovem obisku v Celju 9. in 10. avgusta 1899. Praški dnevnik Politik je opisoval dogodke, ki so spremljali obisk čeških študentov v Sloveiji. Opisan je prisrčen sprejem v Kranju, na Bledu, v Ljubljani in v Postojni. Posebej se je poglobil v dogajanja, kateremu so bili Čehi priča v Celju. O razgrajanju celjskih Nemcev ob obisku čeških študentov se je razpisala večina časopisja v avstro-ogrski monarhiji. O tem so poročali tudi časopisi v nemškem cesarstvu, saj so nemški demonstranti v Celju odkrito pozivali k propadu habsburške monarhije in k priključitvi k nemškemu cesarstvu. Za nered in nastalo škodo ter za takšne politične pozive so bili obsojeni le neposredni krivci.

Ključne besede: Avstro-ogrske monarhija, politika, mednacionalni odnosi, liberalno konservativna nasprotja, gibanje "stran od Rima"

ABSTRACT

A STORM IN A TEACUP? RIOTS IN CELJE IN 1899 AS SEEN BY THE CZECH DAILY, POLITIK

In 1899, interethnic relations in the Austro-Hungarian Empire became very strained. In August that year, Czech students organised an excursion to some Slovene places provoking a sharp reaction among the local Germans. Things came to a head during their visit to Celje on 9 and 10 August. The events that accompanied the students' visit to Slovenia were recorded in the Prague daily, Politik. The paper reported warm welcomes in Kranj, Bled, Ljubljana and Postojna. Special attention was given to the events in Celje, involving the Czechs. Most papers in the Austro-Hungarian Empire covered the rioting by the Celje Germans during the visit of the Czech students. The papers in the German Reich also covered the events, since the German demonstrators in Celje openly called for the end of the Habsburg Empire and its annexation to Germany. Only direct participants were sentenced for the political slogans and the physical damage caused during the riots.

Key words: Austro-Hungarian Empire, politics, interethnic relations, liberal-conservative differences, "Los von Rom (Away from Rome)" movement

* Dr., znanstvena svetnica, ZRC SAZU, Zgodovinski inštitut Milka Kosa, SI-1000 Ljubljana, Novi trg 2; e-mail: eva.holz@zrc-sazu.si

Leta 1899 je bilo na narodnostnem področju za državljane avstro-ogrske monarhije kar burno. Trenja, ki so se začela že v Taaffejevi dobi, so se nadaljevala in stopnjevala. Med nemškim prebivalstvom in tistimi, ki so se deklarirali za Nemce, je bilo čutiti vse večjo simpatijo za Nemčijo.¹ Napeti odnosi med Slovani in Nemci so se čutili tudi pri nas. V tem času še ni bil pozabljen spopad za slovenske vzporednice na celjski nižji gimnaziji, kot tudi ne spopad med avstrijsko oblastjo in Italijani v Piranu zaradi uvedbe dvojezičnega napisa na sodišču; olje na ogenj narodnega nasprotovanja in tudi že sovraštva je prilil napovedani obisk čeških visokošolcev v Celju v avgustu 1899. Celjski Nemci so se počutili prizadete in izzvane in so to tudi zelo jasno in glasno povedali.

Praški dnevnik Politik je izhajal v letih od 1862 do 1919.² Kot dnevnik je bil podoben vsem tedanjim časopisom. Pisan je bil v nemškem jeziku, vendar v češkem duhu, njegov lastnik in dolgoletni urednik je bil znani novinar Jan Stanislav Skreyšovský³; bil je energičen novinar, v začetku eden od odločnih zagovornikov pasivne češke politike in rival pomembnemu staročeškemu politiku Riegru. Časopis je doživljal različne težave, prepovedi izhajanja, preganjanja in kaznovanja glavnega in odgovornega urednika, vendar je vzdržal do konca 1. svetovne vojne. V letu 1899 se je na zunanje-političnem področju posvečal predvsem Dreyfusovi aferi, saj je v tem letu potekalo ponovno sojenje, na katerem je bil Dreyfuss⁴ najprej obsojen, nato pa pomiloščen. Druga pomembna zunanje-politična tema pa je bila vojna v Južni Afriki.⁵ Na področju notranje politike se je časopis v tem letu ukvarjal predvsem z narodnostnimi vprašanji, z odnosom med Nemci in Slovani, z zahtevami po znanju češkega jezika v uradih in nemškemu upor, ki je zajemal vse več čeških pokrajin. O zaostrenih mednacionalnih odnosih je časopis poročal z vsega državnega področja in tako precej natančno opisal dogajanje v Celju v času od 9. do 10. avgusta 1899. Druga tema, ki tudi slovenskemu časopisju ni bila tuja, pa je bilo vprašanje sladkornega davka, vendar ga je češko časopisje obdelalo precej bolj resno.

Poleti 1899 so praški študentje organizirali izlet v slovenske kraje. Na svoji poti so načrtovali obisk na Bledu, v Ljubljani, v Postojni in v Celju; v Trstu naj bi se vkrcali na ladjo in odpulili proti Benetkam. Navadno so bile te študentske ekskur-

¹ Die Habsburgermonarchie 1848-1918 : Die Völker des Reiches, III/1. Wien 1980, poglavji: Berthold Sutter, Die politische und rechtliche Stellung der Deutschen in Österreich 1848 bis 1918, str. 154-339 in Jiří Kořalka and R.J. Crampton, Die Tschechen, str. 489-521; Dějiny zemí koruny české. II. Od nástupu osvěcenství po naši dobu. Praha 1998, str. 110-123; Janez Cvirn: Trdnjavski trikotnik politična orientacija Nemcev na Spodnjem Štajerskem (1861-1914). Maribor 1997.

² Ottův slovník naučný. Ilustrovaná encyklopedie obecných vědomostí, Dvacátý díl. Pohora-Q., Praha 1903, str. 112. Več o časopisu glej v Eva Holz: Češki časopis Politik o slovenskih paralelках na celjski gimnaziji v letu 1894. V: Ad fontes, Otorepčev zbornik, Ljubljana 2005, str. 435-436.

³ Die Habsburgermonarchie 1848-1918, Die Völker des Reiches, III/1, Wien 1980, Jiří Kořalka and R.J. Crampton, Die Tschechen, str. 499; Dějiny zemí koruny české II. Od nástupu osvěcenství po naši dobu. Praha 1998, str. 114.

⁴ Alfred Dreyfus (1859-1935) francoski topniški oficir, 1894 po nedolžnem obsojen zaradi veleizdaje in deportiran, 1899 zopet obsojen in pomiloščen, 1906 oproščen in reaktiviran kot major. Jože Glonar: Poučni slovar, A-K, Ljubljana 1931, str. 298; Mala splošna enciklopedija, A-G, Ljubljana 1973, str. 394.

⁵ Burska vojna 1899-1902 med nizozemskimi priseljenci v Južni Afriki, t.i. buri (kmeti) in Angleži zaradi bogatih nahajališč zlata in diamantov. 1. 7. 1902 je bil sklenjen mir, bursko avtonomno republiko so priključili Britanskemu imperiju. Joža Glonar: Poučni slovar, A-K, Ljubljana 1931, str. 176; Mala enciklopedija, A-G, Ljubljana 1973, str. 236.

zije usmerjene proti zahodu in severu, v Francijo in Nemčijo, kjer so praviloma obiskovali večja industrijska središča.⁶ Na težave, zmerjanje, žuganje z gorjačami in obmetavanje s kamenjem so naleteli že na Koroškem, konkretno na železniški postaji v Šmihelu. V Trbižu si na postaji niso upali iz vagonov in so raje kar tam počakali na odhod prihodnjega vlaka.⁷ Na Slovenskem so bili lepo in z navdušenjem sprejeti. Na kranjskem kolodvoru so jih sprejeli starosta gorenjskega Sokola Ciril Pirc, mestni zastop, predstavniki Narodne čitalnice, Bralno društvo z zastavami, igrala pa je godba na pihala gasilskega društva Naprej. Govoru Cirila Pirca je s češke strani odgovoril gospod Fran Hynek. Na Bledu je pozdravni govor poslanca dr. Ferjančiča zaradi slabega prevoda, ki so ga objavili nemško pišoči časopisi, sprožil v naslednjih dneh vrsto težav, opravičil, razlag in obračunov tako med liberalci in klerikalci na Kranjskem, kot tudi med Slovenci in Nemci ter tudi v okviru konservativne stranke avstrijskega dela monarhije. Ta del polemike je povzela tudi Politik, predvsem tisti del, ki je govoril o zamislih nekaterih slovenskih politikov o samostojnem nastopanju.⁸ V Šentvidu so Čehi pozdravili predstavniki šentviške čitalnice. Veličasten pa je bil sprejem na ljubljanski železniški postaji. Sodelovali so predstavniki akademskih društev Slovenija, Triglav, Sava, predstavniki ljubljanskega Sokola, predstavniki društva Slavec, Ljubljane, Trgovskega pevskega društva, Zidarskega in tesarskega društva, vsi so prišli s prapori. Seveda se je sprejema udeležilo tudi precej ljubljanskih firbcev. Pred postajnim poslopjem je češke goste pričakala domžalska pihalna godba in zaigrala Naprej zastava..., gledalci pa so vzklikali in ploskali. V imenu slovenskih študentov je češke študente najprej pozdravil ing. Janko Kersnik, v imenu ljubljanskega občinskega zastopa pa podžupan dr. Bleiweis Trsteniški. Na pozdrave sta s češke strani odgovorila prof. Hrasky in akademik Hynek. Po kratkem programu so se vsi skupaj podali po Resljevi ulici čez Glavni trg po Prešernovi ulici do Narodnega doma, kjer je bil spet slovesen sprejem z govori in odgovori. Sledilo je slovesno kosilo. Ko so si vsi nekoliko odpočili, so se odpravili v Šiško, kjer je šišenska čitalnica pripravila veselico. Po veselici so se češki in slovenski akademiki zadržali še v vrtnem salonu hotela Lloyd, kjer so napivali češki in slovenski mladini.

Naslednji dan, v ponedeljek dopoldne, so češki gostje prisostvovali občnemu zboru društva Sava, popoldne pa so zanje organizirali banket v dvorani Sokola. Banketa so se udeležili tudi dr. Ivan Tavčar, cesarski svetnik Murnik, občinski svetnik Klein, urednik državnega zakonika na Dunaju dr. Vidic, podstarosta Sokola dr. Kušar, dr. Pirc. Vrstili so se govori in napitnice, polne vznesenih besed o slovanskem sodelovanju in medsebojnem občudovanju. Po banketu se je družba odpravila v Tivoli, kjer so se fotografirali, nato pa so nadaljevali pot v Šiško na Vodnikovo domačijo. Tu je bil spet pripravljen slovesen sprejem, pokali so možnarji, vrstili so se slovesni govori, ki jim je sledila zabava. Zvečer so v dvorani Sokola organizirali "slovesni komers". Slovesnost je bila v zadušljivi, prenapolnjeni telovadnici, vendar so gostje vztrajali do konca okrog polnoči, nato pa se je začela zabava.⁹ Ob tem razkošnem, celo prenatrpanem programu pa so se Čehi tudi v

⁶ Politik, 20. 8. 1899, št. 230, str. 1-2; Slovenski narod, 21. 8. 1899, št. 190, str. 2.

⁷ Slovenec, 7. 8. 1899, št. 179, str. 2; Slovenski narod, 16. 8. 1899, št. 186, str. 1; Politik, 7. 8. 1899, št. 217, str. 1; Politik, 10. 8. 1899, št. 220, str. 4.

⁸ Politik, 11. 8. 1899, št. 221, str. 1; Slovenski narod, 16. 8. 1899, št. 180, str. 1.

⁹ Slovenski narod, 8. 8. 1899, št. 180, str. 3.

Ljubljani srečali z nasprotovanjem nemške strani, vendar pa ta dogodek ni bil upoštevanja vreden.¹⁰

Iz Ljubljane so Čehi odpotovali v Postojno (8. avgusta), kjer so jih člani narodne čitalnice in drugih društev na železniški postaji sprejeli z godbo, pozdravila pa sta jih župan Vičič in trški načelnik Ditrich. Študentje so si ogledali Postojnsko jamo. Pri skupnem kosilu v hotelu Pri kroni jih je pozdravil tudi dr. Treo. Na njegov govor, v katerem je pozival na skupen nastop proti nemškim fanatikom, je odgovoril prof. Stoklasa. Govorom je sledilo nekaj pesmi in zabava na prostem, ki jo je sicer prekinil dež, vendar pa ni pokvaril veselega razpoloženja. Tudi pri skupni večerji so se vrstile napitnice.¹¹

Deveti in deseti avgust pa so češki študentje preživel v Celju.

O dogajanju v Celju v tistih avgustovskih dneh so se razpisali časopisi in dogodek je dobil širše razsežnosti, ki pa so imele končne posledice le v strankarskem življenju pri nas.¹² O razmerah v Celju se je precej podrobno razpisal tudi češki časopis Politik, na slovenskem pa sta te dogodke izrabila za medsebojne obračune Slovenski Narod in Slovenec.¹³ Mednacionalne napetosti v monarhiji, predvsem napetosti med Nemci in Čehi, pa tudi med Nemci in Slovenci in vzroke, ki so to povzročili, je podrobno predstavil Janez Cvirn v svoji že omenjeni knjigi Trdnjanski trikotnik.

Čeprav so dogodki leta 1899 v Celju dodobra pretresli sodobnike, pa v slovenski zavesti niso pustili nobenega spomina in tudi niso imeli tako odmevnih posledic kot boj za dosego slovenskih paralelk na nižji gimnaziji v Celju leta 1894.

Prve omembe o tem, da bodo češki visokošolci, ki so potovali tudi po slovenskih deželah, naleteli na težave ob svojem obisku v Celju, so se pojavile v češkem časopisu Politik že 31. julija 1899. V rubriki Tageskronik je časopis v krajšem članku na drugi strani opozoril na vse glasnejše in ostrejšše sčuvanje celjskih Nemcev proti Slovencem in Čehom, ki se pojavlja v Celju. Ob tem je bilo tudi omenjeno, da bodo češki visokošolci pod vodstvom svojih profesorjev, ki so na strokovni ekskurziji, obiskali tudi Celje, da pa nemško časopisje, posebno še celjska Deutsche Wacht, začinja pravo kampanjo proti Čehom. Zmerja jih s praškimi pretepači in cestnimi razbojniki. Celjskemu časopisu se zdi povsem neprimerno in

¹⁰ Slovenski narod, 8. 8. 1899, št. 180, str. 4; Slovenec, 7. 8. 1899, št. 179, str. 2-3.

¹¹ Slovenski narod, 9. 8. 1899, št. 181, str. 3.

¹² O samih dogodkih v tedanjem Celju so pisali Janez Cvirn, Andrej Studen in Janko Orožen. Janez Cvirn: Thomas Fürstbauer: Kronika mesta Celja 1892-1907. I. del. V: Celjski zbornik 1990, (dalje Cvirn, Kronika mesta Celja 1892-1907) str. 227-258; isti, Celjska mestna policija v letih 1887-1914. V: Celjski zbornik 1989, (dalje Cvirn, Celjska mestna policija) str. 319; Andrej Studen: "Bojimo se, da bo tekla kri!": ekscesi ob obisku čeških visokošolcev v Celju leta 1899. V: Zgodovina za vse, vse za zgodovino, 1995, št. 2, str. 1-8; isti, Izgredi ob obisku čeških visokošolcev v Celju. V: Slovenska kronika XIX. stoletja : 1884-1899, Ljubljana 2003, str. 339-340; Janko Orožen: Zgodovina Celja in okolice, II. del. (1848-1941). Celje 1974, str. 302.

¹³ Slovenec, 7. 8. 1899, št. 179, str. 1-3, Kam plovemo?, Češki visokošolci na Slovenskem; 14. 8. 1899, št. 185, str. 1-2, Celjski izgredi; 18. 8. 1899, št. 188, str. 1-2, Sedaj tako - zanaprej kako?, Parlamentarna večina in Slovenci; 24. 8. 1899, str. 193, str. 1-2, Poulični izgredi v Celovcu. Za Celjem - Celovec?; 1. 9. 1899, št. 200, str. 1, Tako ne sme dalje!; 4. 9. 1899, št. 202, str. 1, Anarhija; 5. 9. 1899, št. 203, str. 1, Izdajice; 31. 10. 1899, št. 250, str. 2-3, "Narodovi dokazi" za "lopovščino in šuftarijo" Dopis v "Vaterlandu", Analiza Vaterlandovega dopisa; Slovenski narod, 8. 8. 1899, št. 180, str. 4, "Slovenec" in sprejem čeških akademikov; 17. 8. 1899, št. 187, str. 1, Glas nemških klerikalcev; 24. 8. 1899, št. 193, str. 1-2, Najnovejši izgredi v Celovcu; 26. 8. 1899, št. 195, str. 1-2, Å la lanterne!; 31. 8. 1899, št. 199, str. 1, Na vrhuncu; 5. 9. 1899, št. 203, str. 1, Priznanje izdajstva.

nemogoče, da bi taki ljudje kalili red in mir v nemškem Celju. Časopis zato "prosi" Čehe, naj se v Celju obnašajo mirno in dostojno, naj na javnih mestih ne povzročajo neprijetnosti, svojo dejavnost pa naj omejijo na lokal, ki je določen za Slované. Časopis Politik je v nadaljevanje svoje bralce še seznanil z nestrpnostjo, ki jo Nemci čutijo do Slovanov in je zato objavil dopis, ki je prispel na celjski magistrat. V njem se dopisnik zgraža nad nevarnostjo, ki s slovanske strani grozi mirnemu in sicer gostoljubnemu nemškemu Celju. Dopisnik je zgrožen nad tem, da oblasti v takem mestu dovolijo panslovanske slovesnosti in upa, da se praški dnevi groze tu ne bodo ponovili.¹⁴ S približevanjem datuma obiska čeških visokošolcev je rasla tudi napetost na nemški strani. Časopis Politik je 5. avgusta, tudi tokrat na drugi strani, spet objavil članek o hujskanju v celjskem časopisu Deutsche Wacht: Čehi ne smejo v Celje! Kajti Čehi so narod, ki je svetu znan predvsem po tem, da jih je nemogoče prenašati in po tem, da so zelo oblastni.¹⁵

V ponedeljek, 7. avgusta 1899 je časopis Politik na prvi strani poročal o prihodu čeških študentov v Ljubljano. Sem je pripotovalo 170 študentov, ki sta jih vodila profesorja Hrasky in Stoklasa. Že na postaji so doživeli lep in prisrčen sprejem, ki so ga pripravili društvo Sokol, pevsko in veteransko združenje. Goste je sprejel županov namestnik dr. Bleiweis. Sledili so nagovori in nato slovesen odhod v mesto. Popoldne so gostom razkazali okolico Ljubljane, zvečer pa je bil v čitalnici literarni večer.¹⁶ Čeprav so češki študentje na prve težave na svojem potovanju naleteli že na Koroškem med Šmihelom in Beljakom,¹⁷ pa se je prava gonja sprožila v Celju. 10. avgusta je časopis Politik poročal o tem na četrti strani. Najprej je dopisnik iz Prage spregovoril o dotedanjem potovanju ter o težavah, ki so jih imeli študentje v Šmihelu in Beljaku, nato pa je v nekaj stavkih predstavil razmere v Celju. Najprej je spregovoril o sovražnem razpoloženju, ki so ga bili deležni že na celjskem kolodvoru, o tem, da so bili prepovedani govori ob postavitvi nagrobne plošče dr. Oblaku in o dogajanju pred slovenskim Narodnim domom. Temu je sledila objava telegrafskega sporočila z Dunaja ter več privatnih poročil iz Celja.¹⁸

V petek 11. avgusta pa je o celjskih dogodkih pisalo na prvi strani. Pod naslovom Celjski dogodki je časopis spregovoril o tem, kaj se je v mestecu dogajalo. Ob tem je svoje bralce spomnil na leto 1894 in tedanja mednacionalna trenja, nato pa predstavil sedanje obnašanje celjskih Nemcev, ki so s svojim primitivizmom spravili v težave in neprijeten položaj vse tiste Nemce, ki so količkaj kulturni. Značilno je bilo, in časopis je to tudi večkrat poudaril, da so bili celjski Nemci okrašeni z nemškim cesarskim simbolom, z rožo plavico (Kornblume) in kar pogosto so prepevali Wacht am Rhein. Ti ljudje so bili oboroženi z gorjačami in

¹⁴ Politik, 31. 7. 1899, št. 210, str. 2. V novejši češki zgodovini je bilo pomembno leto 1897, ko so na volitvah dobili mladočehi tako moč, da si je ministrski predsednik Kazimir Badeni upal izdati jezikovne naredbe, po katerih je bilo treba v uradih in med uradi uporabljati jezik, v katerem je bila zadeva podana. Češkim uradnikom je to ustrezalo, tistim Nemcem, ki so znali češko tudi, zadevo pa so zapletli tisti uradniki, ki so znali le nemško. Proti tem jezikovnim uredbam in proti Badeniju se je začela kampanja, ki je dobila močno podporo tudi v nemškem cesarstvu. V času od 29. 11. do 2. 12. 1897 so izbruhnile na Češkem, predvsem v Pragi, demonstracije. Te je spremljalo razbijanje nemških in judovskih trgovin. Oblast je proti demonstrantom nastopila dokaj ostro. Dějiny zemí koruny české II. Od nástupu osvícenství po naši dobu. Praha 1998, str. 122-123.

¹⁵ Politik, 5. 8. 1899, št. 215, str. 2.

¹⁶ Politik, 7. 8. 1899, št. 217, str. 1. Drahtnachrichten der Politik.

¹⁷ Politik, 7. 8. 1899, št. 217, str. 1.

¹⁸ Politik, 10. 8. 1899, št. 220, str. 4.

koli, češke goste so zmerjali z različnimi izrazi, ki so leteli tudi na slovenske prebivalce Celja. Razgrajanje je bilo tako hudo, da je morala posredovati vojska, saj je celjska mestna policija, ki je dobila celo pomoč iz Celovca, povsem odkrito stopila na nemško stran. Na prvi strani je bil pojasnjen tudi ves potek dogodkov, od hujskanja celjske Deutsche Wacht do tega, do so se češki visokošolci odzvali vabilu in nameravali vrniti obisk slovenskih kolegov v Pragi. Celjski Slovenci so jih povabili na odkritje nagrobne plošče znanemu filologu dr. Oblaku. To je povzročilo vik in krik na nemški strani. Cesarska oblast dogajanja ni mogla preprečiti, kar je dalo nemškim nacionalistom še dodaten zalet. Težave, ki bi ob tem zlahka nastale, bi bile primeren argument, da bi dosegli prepoved podobnih obiskov. Dogajanje v teh dneh pa naj bi po mnenju časopisa streznilo tudi nekatere slovenske politike, ki so bili vse bolj prepričani v možnost samostojnega nastopanja.¹⁹

Naslednjega dne so na peti strani ponatisnili novice iz Celja in Ljubljane. Celjsko sporočilo je govorilo o nemškem proslavljanju zmage nad Slovenci in Čehi, ljubljansko pa o tem, da sta prof. Hrasky in Stoklasa podala pritožbo na notranje ministrstvo in poslala memorandum državnemu svetu, časopis Slovenski Narod pa je bil zaplenjen zaradi poročanja o celjskih dogodkih.²⁰

O dogajanju v Celju je Politik objavil tudi mnenja drugih časopisov. Krakovski časopis Czas je spregovoril o tem, da je Celje znova postalo prostor obračuna med Nemci in Slovani. Dogajanje je pritegnilo pozornost celotne monarhije, vendar pa so ti dogodki, čeprav zelo bučni in grobi, po posledicah zanemarljivi v primerjavi z dogajanjem v letu 1894. Zanimivi so le toliko, kolikor so vsej monarhiji pokazali primitivnost celjskih Nemcev. Časopis je mnenja, da je iz poročil, ki jih ima na voljo, težko ugotoviti vzrok nemškega divjanja, kajti le prihod stotih avstrijskih državljanov v neko avstrijsko mestece zaradi prisotnosti pri odkritju nagrobnika in slavnosti v privatni hiši ne more biti vzrok za tako reakcijo. Kot izzivanje lahko razumejo nemško držo, saj je vsak od demonstrantov imel v gumbnici plavico, znamenje pruske kuge.²¹ Katoliški konservativni časopis Grazer Zeitung je tudi obsodil izgrede in menil, da si lahko o slovanski slovesnosti v Celju mislimo, kar hočemo, demonstracije pa je treba odklanjati. Če bi nemška stran že hotela prikazati svoje nasprotovanje slovanskemu slavju, bi to najbolje naredila tako, da bi ga povsem ignorirala. S svojim obnašanjem pa je nemško čast oskrunila s krvjo. Časopis je ob tem pritaknil še svoje mnenje o nasprotovanju med liberalci in klerikalci in slabo preveden govor poslanca dr. Ferjančiča na Bledu.²²

Časopis Vaterland je razglabljal o članku o Celju, ki ga je objavil časopis Neue Freie Presse. Med drugim pravi tudi, da je argumentacija Neue Freie Presse smešna, ker za vse ekscese krivi Taaffejevo vlado. Po mnenju časopisa Vaterland morajo biti bralci časopisa Neue Freie Presse ali zelo potrpežljivi ali pa neumni, če dovolijo, da jim ta časopis dopoveduje, da so se nacionalni spori in pretepi začeli šele s Taaffejevo vlado. Kot da v času liberalnih ministrov ni bilo nikakršnih nacionalnih sporov. Ob tem spomni na ponovljeno izjemno stanje na Češkem, ki po mnenju Neue Freie Presse nima nobene zveze z narodnostnimi spori.²³

¹⁹ Politik, 11. 8. 1899, št. 221, str. 1, Die Cillier Vorgänge.

²⁰ Politik, 12. 8. 1899, št. 222, str. 5.

²¹ Politik, 13. 8. 1899, št. 223, str. 2.

²² Politik, 13. 8. 1899, št. 223, str. 2.

²³ Politik, 13. 8. 1899, št. 223, str. 2.

Od slovenskih časopisov omenja le Slovenca, ki poudarja, da se bodo morali vladni krogi resneje lotiti reševanja narodnega vprašanja.²⁴

Po odhodu čeških študentov iz Celja je časopis Politik objavil dopis Vlada drhali v Celju. Še enkrat je predstavljeno dogajanje v Celju in ozadje teh dogodkov. Po dopisnikovem mnenju so razgrajachi nameravali napasti slovenski Narodni dom in hiši dr. Dečka²⁵ in dr. Serneca.²⁶ Dr. Dečko je stanoval zunaj mesta in je za varstvo zaprosil cesarsko-kraljevo žandarmerijo, dr. Sernec pa je živel v mestu in je prosil za zaščito mestni urad, vendar se mestni policiji ni zdelo vredno, da bi poskrbela za njegovo varnost in za varnost njegove hiše. Mestna drhal je tako zvečer 10. avgusta res napadla njegovo hišo in mu razbila vsa okna, mestna policija pa je dogajanje opazovala. Sernečeva družina se je pred svojatjo umaknila v zadnji del hiše, kjer je bila na varnem. Ko je množica opravila s Sernečevo hišo, se je odpravila proti Narodnemu domu, kjer so tudi razbijali šipe. Pred županstvom, ki je bilo nasproti Narodnega doma, so se drli Pereat Austria! Živela Nemčija čez vse! Mestna policija je vse to dogajanje le opazovala. Množica je pred očmi policije uničila tudi tablo na hiši dr. Dečka in se nato odpravila pred opatovo stanovanje, kjer so tudi razbili šipe. V vikarjevo stanovanje je priletel kamen, pred vrati župnijske cerkve pa so kričali Stran od Rima! Mestna policija je vse to dogajanje opazovala.

To nemško razgrajanje v Celju je bilo povračilo za obisk čeških študentov, mestne oblasti so vedele, kaj se pripravlja, vendar pa so jim nato dogodki zrasli čez glavo in niso več mogli obvladati duhov, ki so jih sami priklicali. Člankar se še sprašuje, ali živijo v državi Avstriji ali v Republiki Celje. Kdo bo pomagal Slovencem? Za pomoč se obrača na češki tisk in češko delegacijo v državnem zboru. Po njegovem mnenju bi taki dogodki, ki bi se zgodili v Pragi ali v Ljubljani, priklicali razglasitev izrednega stanja, oblast bi prevzela žandarmerija, županstvo pa vladni komisar; v Celju se ni zgodilo nič podobnega.²⁷ V isti številki časopisa je še članek, ki dogajanje v Celju postavlja v širši politični kontekst tedanje dobe. Pisec članka je bil prepričan, da ima celjski vihar politično nadaljevanje in ni le problem odnosov med Nemci in Slovenci, oziroma Čehi. Svojo zamisel je podkrepil z mnenjem, ki ga je objavil časopis Linzer Volksblatt, ki je sicer obsojal nemško neprimerno obnašanje v Celju, obenem pa je delil slovenskim politikom, posebno pa še dr. Ferjančiču politične nauke. Osnova za novo politično kampanjo je bil slabo razumljen govor, ki ga je imel dr. Ferjančič na Bledu, ko so ga obiskali češki gostje. Nekoliko prepozno je v nedeljski številki graškega časopisa Tagespost pojasnil slab prevod, ki si ga je iz slovenščine v nemščino namerno ali nenamerno privoščil novinar. Kamen spotike je bila besedna zveza "zaslovelo Celje", ki ga je novinar prevedel kot "slovensko postajajoče Celje"(slowenisch wedendes Cilli) in pa "pomembni sosedje

²⁴ Prav tam.

²⁵ Ivan Dečko (1859-1908), pravnik in politik; 1891 je v Celju odprl samostojno odvetniško pisarno. Bil je eden od vodilnih slovenskih politikov v dobi slogaštva na Štajerskem. V Celju se je povzpел do glavnega voditelja celjskih in spodnještajerskih Slovencev. Enciklopedija Slovenije, zv. 2, Ljubljana 1988, str. 183.

²⁶ Josip Sernec (1844-1925), pravnik, politik in deželni poslanec (1884-1902) in namestnik štajerskega deželnega glavarja. Bil je odločen nasprotnik protislovenske politike nemške deželnozbornske večine. Zahteval je enakopravnost slovenskega jezika na sodiščih in v ljudski šoli. Prizadeval si je za okrepitev slovenskega meščanstva v Celju. Enciklopedija Slovenije, zv. 11, Savs-Slovenska m. Ljubljana 1997, str. 53.

²⁷ Politik, 14. 8. 1899, št. 224, str. 1-2. Die Ochlokratie in Cilli.

(mächtige Nachbarn), kar je novinar prevedel v "tujci" (Fremdlingen). Škoda je bila že narejena in časopisje je z veseljem pograbilo to kost.²⁸

Ščuvanje v Celju se je nadaljevalo. Tako naj bi po počitnicah prišlo v mesto več kot 1000 nemških dijakov, da bi podprli celjske Nemce v boju proti Slovencem. Politik je poročala o tem, da je Slovenski Narod sklical protestni shod zaradi celjskih dogodkov. Skušal je tudi organizirati ali pa spodbuditi politične zveze, ki bi povsod po Štajerskem organizirale podobne shode.²⁹

O celjskih dogodkih je časopis Politik prinašal mnenja drugih časopisov. Tako je časopis Slowo Polskie, ki je sicer pogosto soglašal z nemško opozicijo, tokrat odklonilno pisal o obnašanju Nemcev v Celju. Svoje stališče je utemeljil s tem, da je v Celju poleg 2/3 nemškega prebivalstva tudi 1/3 slovenskega, v okolici pa živi 60% Slovencev. Ob taki narodni sestavi je torej slovenska narodna manifestacija povsem na mestu. Slovenec komentira pisanje tega časopisa in povzema, da je časopis sicer praviloma na strani opozicije, vendar pa piše o celjskih dogodkih, da so sramota za vsakega civiliziranega človeka.³⁰

Krakovski Czas je celjske dogodke povezal s podobnim dogajanjem v celotni monarhiji. Po njegovem mnenju je to posledica narodnih nasprotji v državi. Celje ni izjema, pač pa le izrazit primer. Časopis opozarja na nevarnost razdrobitve države, ki jo lahko prinese prevelika avtonomija. Obnašanje Nemcev v Gradcu in Celju daje osnovo za tak strah. Težav, ki so nastale, se ne da reševati z zapiranjem cest, z gradnjo ovir med občinami, okraji, trgi in mesti, ki naj jih varuje oboroženo moštvo. Če si bodo v Avstriji začeli narodi prisvajati pravo, uvajati potne liste po svojem okusu, bo to pripeljalo do partikularizma, ki bo pogubil tako monarhijo kot celotni državni organizem. S tega stališča so celjski dogodki nevarni, saj so korak na poti, ki vodi do absurda. Oblikujejo se vse bolj zagrizena in brezkompromisna nasprotja predvsem med Nemci in Slovani. Tudi ekskurzije in odločna bojevitost študentov stopnjujejo to napetost in ne prispevajo k oblikovanju strpnejšega ozračja. Slovenčev povzetek tega pisanja je precej oster, saj piše, da je poljski časopis sicer obsodil izgrede v Celju, hkrati pa je posvaril Čehe, naj v bodoče ne prirejajo izletov na "nemška ozemlja".³¹

Sredi avgusta je časopis Politik na prvi strani prinesel temeljit članek o narodnostnih bojih v Avstriji. V njem je najprej v nekaj stavkih predstavil zgodovino sporazumov med posameznimi narodi in nato nemška prizadevanja, da bi si v državni tvorbi, v kateri ne predstavljajo številčne večine, izborili in ohranili premoč in prevlado nad drugimi nenemškimi narodi. Ta prizadevanja, ki so se začela sredi 18. stoletja, so se izrazito okrepila v 19. stoletju in postala ob koncu stoletja že neznosna.³²

Na drugi strani pa prinaša znova odmeve, ki jih je njegovo pisanje sprožilo pri drugih časopisih. Časopis Reichspost se je npr. spotaknil ob to, kako je časopis Politik predstavil pisanje časnika Linzer Volksblatt, očita mu predvsem enostranskost pri obravnavanju češkega odnosa do Nemcev na Češkem. Na te očitke pa Politik odgovarja, da, prvič, pri potovanju čeških študentov v Celje poslanci večine,

²⁸ Prav tam.

²⁹ Politik, 15. 8. 1899, št. 225, str. 6.

³⁰ Politik, 17. 8. 1899, št. 227, str. 2; Slovenec, 18. 8. 1899, št. 188, str. 2.

³¹ Politik, 17. 8. 1899, št. 227, str. 2; Slovenec, 17. 8. 1899, št. 187, str. 2-3.

³² Politik, 18. 8. 1899, št. 228, str. 1.

razen dr. Ferjančiča, niso sodelovali, drugič, da je bil govor le-tega zaradi slabega prevoda vzrok za sovražno obnašanje in tretjič, da ob žalostnih dogodkih v Celju tamkajšnjih Slovencev in Slovanov ne zadene nobena krivda.

Nemško obnašanje so tokrat obsodili tudi socialni demokrati in madžarsko časopisje, ki ga res ni mogoče obravnavati kot naklonjenega Slovanom. Prav tako je bil prapovzročitelj nemirov. Po mnenju časopisa Politik poslanci ne morejo biti odgovorni za vse, kar se zgodi v njihovi deželi, poslancu neke stranke se pač ne da naprtiti vsega, kar počnejo člani druge stranke.³³

Zadarski Narodni list, hrvaški časopis pravaške stranke v Dalmaciji, je spregovoril o znamenitem 14. členu ustave, ki naj se ga, po njegovem mnenju poslužuje le v skrajnem primeru, saj si nihče ne želi vrnitve absolutizma. Členu nasprotujejo tako Nemci kot tudi nekateri Slovenci in Čehi. Nemci se bodo pomirili, če bo vlada izpolnila njihove zahteve, to pa bo sprožilo nasprotovanje Slovencev in Čehov. Rešitev bi bila, po mnenju časopisa, mogoča le, če bi se Nemci res sprijaznili in prilagodili zakonu o zagotovljeni enakosti. Sedanji sistem pa je večno kršenje ustave. Slovani, ki se borijo za svoje pravice, so na strani zakona, Nemci, ki si prizadevajo za hegemonijo, pa delujejo proti zakonu.³⁴

S poročanjem nemškega časopisja o celjskih dogodkih se je ukvarjal tudi časopis Südslawische Post, ki je moral ugotoviti, da so o celjskih dogodkih pisali nemški liberalni in radikalni novinarji zelo tendenciozno ter da se tudi konservativni tisk ni potrudil, da bi si pridobil originalne vire. Sprijazniti se je pač treba s tem, da Celje ni povsem nemško mesto, pač pa mesto, v katerem vlada mešana govorica. V tem mestu, kjer živijo Nemci in Slovenci, pa brez težav organizirajo nemška slavlja, tudi taka, ki se že spogledujejo s pangermanstvom. Zato je povsem nerazumljivo, zakaj ne bi smeli svojega slavlja organizirati tudi Slovenci. Obisk čeških študentov je bila ena od takih priložnosti, vendar so Nemci to dogajanje razumeli kot izzivanje; poklicali so nemške študente iz Gradca, organizirali so sodrgo iz Celja in okolice, da je razgrajala in povzročala ekscese. Še preden so Čehi prišli, so razgrajachi že demonstrirali pred Narodnim domom in pretepali Slovence. Ko so Čehi prispeli, pa je šel občinski svet hkrati s sodrgo na postajo in obenem z njo spremljal goste med kričanjem, žuganjem s palicami in metanjem kamenja do Narodnega doma, kjer so stali in rogovilili naprej. Sodrge ni nihče niti poskusil razgnati. Šele ko je namestnik zagrozil z razpustom občinskega sveta, je sodrga poniknila in v trenutku je zavladal mir. V tej zgodbi so se na slovanski strani obnašali mirno in razsodno, na strani celjskih Nemcev pa ne.³⁵

Ko so se razmere nekoliko umirile, je časopis Politik poskušal na prvi in drugi strani, vsaj za današnje pojmovanje takratnih razmer, na naivno provokativen način predstaviti vlogo in pomen študentskih ekskurzij po širši domovini. Sem je seveda sodil tudi opis obiska slovenskih krajev. Ta izlet, ki je zajemal Ljubljano, Bled, Postojno in Celje pa je izzval tako veliko vznemirjenost tako v slovanskem kot v nemškem svetu, da mu je treba posvetiti nekoliko več pozornosti. Članek je najprej poudaril, da so izleti čeških študentov že utrjena praksa in da do sedaj niso izzvali

³³ Politik, 18. 8. 1899, št. 225, str. 2, Inland.

³⁴ Prav tam.

³⁵ Politik, 19. 8. 1899, št. 229, str. 2, Inland.

nobenih posebnih reakcij. Izleti so imeli predvsem poučen značaj. Praški študentje so tako obiskovali pomembna mesta v Nemčiji, Belgiji ter Franciji in povsod so bili prijazno sprejeti. Tudi ta izlet je imel poučen namen, saj je bil posvečen spoznavanju življenja Slovanov na jugu države. Obisk je lepo potekal, le v Celju se je zapletlo. Časopis nato osveži spomin svojih bralcev z nekaj številčnimi podatki o Celju in njegovi okolici. Po zadnjem štetju leta 1890 naj bi živelo v notranjem mestu 2170 Slovencev in 4060 Nemcev, v neposredni okolici pa 927 Nemcev in 2790 Slovencev.³⁶ Nemška večina je torej precej pičila, zato se časopisu zdi čudno, da češki študentje ne bi smeli vstopiti v tako mesto, posebno če je znano, da je večina inteligence med Slovenci, v slovenskih rokah pa sta tudi industrija in trgovina. Obisk čeških študentov naj bi bilo izzivanje, ki je prizadelo nemško prebivalstvo. Časopis Politik se sprašuje, kakšne argumente imajo nemški nacionalni in tudi drugi časopisi proti češkemu obisku. Češke študente so sicer posvarili pred obiskom Celja, vendar pa je po mnenju časopisa to svarilo preseglo logiko zdravega razuma, saj so študentje prišli le zaradi svojega izobraževanja in ne z namenom, da bi podžigali politične strasti. Nato časopis še enkrat povzame dogajanje in obenem ošvrkne poročanje nemških časopisov Fremdenblatt, Linzer Tagblatt, predvsem pa Neue Freie Presse. Razmišljanje zaključí s tem, da je celotno dogajanje v Celju velika sramota za Nemce in slavno nemško kulturo.

Tega se je končno zavedlo tudi nemško časopisje, ki je začelo s prizadevanji, da bi z lažmi in z na glavo postavljenimi dejstvi "zamorca opralo v belca", vendar pa se škandala, ki so ga obsodile vse kompetentne strani, ni dalo več spremeniti v nekaj dobrega. Ne gre pozabiti tudi veleizdajalske note v provokacijah, namreč prepevanje pesmi Wacht am Rhein ter Bismarckove pesmi, pa vzklikov po propadu Avstrije in uspehu nemškega cesarstva. Članek se zaključí z mislijo, da je Avstrija kljub vsemu še pravna država in da naj bo to jamstvo, da celjski dogodki ne bodo pozabljeni in da bodo češki študentje doživeli zadoščenje.³⁷

V delu časopisja so celjski dogodki dobili še eno razsežnost. Časopis Grazer Volksblatt jih primerja s provokacijami, ki si jih vse pogosteje privoščí gibanje "stran od Rima". O nemških nacionalcih pravi, da ker so ti razglašali pravico pesti, so jo dolžni prenašati tudi takrat, kadar se obrne proti njim. Če se bodo razmere z verskimi provokacijami nadaljevale tako, kot se to godi na narodnem področju, bo končno prišlo tako daleč, da se bodo začeli ljudje braniti sami, tega pa si verjetno nihče ne želi.³⁸ Časopis Politik je poročal tudi o dopisu, v bistvu je ponatisnil objavo v Linzer Volksblatt, v kateri je dr. Ferjančič predstavil poslancu dr. Ebenhochu svoj govor in njegov slab prevod in odgovor le-tega, ki pa je med drugim poučevanje dr. Ferjančiča, kako naj se obnaša. Nekateri poslanci so začeli češko javnost pozivati, naj ne reagira na nemška izzivanja. Temu mnenju se je pridružil

³⁶ Statistični podatki so taki: Celje-mesto skupaj 6264 prebivalcev, od tega je tistih, ki uporabljajo nemščino kot pogovorni jezik 4452, slovenščino pa jih uporablja 1577. Na območju Celjske okolice so številke take: vseh prebivalcev je bilo 3699, od teh jih je uporabljalo nemščino kot pogovorni jezik 232, slovenščino pa 3450. Special-Orts-Repertorium von Steiermark. Neubearbeitung auf Grund der Ergebnisse der Volkszählung vom 31. December 1890. Herausgegeben von der k.k. statistischen Central-Comission. Specialni repertorij krajev na Štajerskem, na novo predelan po rezultatih popisa ljudstva dne 31. decembra 1890. Na svitlo dala c.kr. centralna statistična komisija, Wien 1893, str. 1 in 22.

³⁷ Politik, 20. 8. 1899, št. 230, str. 1-2.

³⁸ Politik, 20. 8. 1899, št. 230, str. 2.

tudi poljski časopis *Dziennik Polski*, ki je poziv poslanca dr. Engla, načelnika mladočeškega kluba, naj Čehi ob nemških izzivanjih ohranijo mirno kri, utemeljil s tem, da bi češka reakcija le še spodbudila nemško delovanje proti njim.³⁹

O dogodkih v Celju je pisalo tudi časopisje iz nemškega cesarstva. Kot večina nemškega avstrijskega časopisja so tudi tu le težko in počasi sprejemali resnico o dogodkih. O škandaloznem nemškem obnašanju je pisal socialdemokratski časopis, madžarsko časopisje je v celoti obsodilo nemško obnašanje, tudi nemško konservativno časopisje je začelo spoznavati, da so celjske dogodke izzvali nemški nacionalci. Del nemškega časopisja, med njimi *Kölnische Zeitung*, pa je še naprej ščuvalo proti Slovanom. Končno je ta časopis za izpade obtožil ministra Kaizla⁴⁰ in posredno cesarja Franca Jožefa, da ne razumeta in ne obvladata razmer.⁴¹ Kot primer ščuvanja proti Čehom je časopis *Politik* prinesel članek iz časopisa *Deutsche Leipziger Zeitung* z naslovom Čehi so hudobni, zli. Kot značilen primerek ščuvanja, ki je bilo tedaj v rabi, navajam odlomek v prevodu. "Poslušajte, poslušajte! Grivasti češki lev je šel na ogled, kje bi lahko koga požrl! Od zadnjih celjskih dogodkov, kjer je bilo preveč pogumnim Slovanom spet enkrat jasno in glasno povedano, kam sodijo, so Čehi popolnoma iz sebe. In sedaj pripovedujejo svojim pretresenim sonarodnjakom o morilskih Nemcih, ki, če jim ne ugaja slovansko junaštvo, hočejo požreti uboge Čeha s kožo in kostmi. In vse to ponuja časopisje nekega "naroda" svojim bralcem, katerih celotna zgodovina je le konglomerat brutalnosti. Enkrat so metali svoje nasprotnike z balkona mestne hiše, potem je prišla na vrsto drugačna fajda - od novomeškega magistratnega stolpa zelo hitro na cesto. "Junaštva" husitov, zverinstva Žižke, ki je kot divja zver pustošil po deželi in je svojo pot zaznamoval s požigi in pomori, kjer ni nikogar izvzel. To so najtežja in najbolj bridka poglavja svetovne zgodovine, ki se jih občutljiv človek le z grozo in odporom spominja! Tempora mutantur et nos mutamur in illis! Pa tudi sedaj radi požigajo - glej praške dneve - vendar to ne bo trajalo dolgo. Kajti obstoji pravica, ki bo češke tolpe naučila spoštovanja. Kamenje, ki ga ob vsaki priložnosti vržejo Nemcem v glavo, streli, ki jih vedno izstreli kakšen fanatičen Čeh iz varne zasede in podobne akcije... vse te grobosti so v češki duši, ki je še vedno husitska".⁴²

11. avgusta so bili češki študentje v Trstu. Tudi tu so na lastni koži občutili dvojnost, ki je vladala v tem delu monarhije. Tržaški Slovenci so jih zelo prisrčno sprejeli in jim v čitalnici pripravili prijateljski večer, na katerem so bili slavnostni govorniki gospodje Vrbka, dr. Rybař, Leypen, Rosicki in drugi.⁴³ V pristanišču pa so doživeli poskuse zmerjanja in omalovaževanja, ki so si jih privoščili italijanski pristaniški postopači, vendar pa je tokrat policija zelo hitro posredovala in naredila red. Zvečer 11. avgusta so češki študentje s parnikom Nadvojvodinja Charlotta odpotovali v Benetke.⁴⁴

³⁹ *Politik*, 20. 8. 1899, št. 230, str. 2-3; *Slovenski narod*, 5. 9. 1899, št. 203, str. 1.

⁴⁰ Josef Kaizl (1854-1901), češki narodni gospodar in politik, realisti; 1898 avstrijski finančni minister in duša Thunove vlade. Joža Glonar: *Poučni slovar*, A-K. Ljubljana 1931, str. 527.

⁴¹ *Politik*, 20. 8. 1899, št. 230, str. 3.

⁴² *Politik*, 24. 8. 1899, št. 234, str. 3. "Die Tschechen sind böse".

⁴³ *Slovenski narod*, 12. 8. 1899, št. 184, Priloga Slovenskemu narodu.

⁴⁴ *Slovenski narod*, 11. 8. 1899, št. 183, str. 3.

Dogodke, ki so jih morali češki študentje preživeti v Celju, so doma budno spremljali. Češki poslanec Cernahorsky je v Narodnih Listih objavil poziv, naj študentom ob vrnitvi v domovino priredijo slovesen sprejem.⁴⁵

Ko so se strasti nekoliko polegale in je postalo aktualno vprašanje obračunavanja in vračanja škode, ki jo je nemško razsajanje povzročilo na nekaterih hišah v mestu, je začelo nemško navdušenje pojemati. Celjski Nemci in tudi nemško časopisje so začeli iskati različne izgovore, predvsem pa so odgovornost za vse skušali prevaliti na Slovence in Čehe. Del odgovornosti je nosil občinski zastop, kar se je pokazalo že v času samih nemirov. Ko je namreč namestništvo zagrozilo, da bodo razpustili mestni zastop, če se bodo izgredi nadaljevali, so organizatorji znali pomiriti najete hujskače in v mestu je zavladal mir. Že v soboto 12. 8. 1899 se je začel komisijski ogled poškodovanih hiš. Čas je bil torej, da so se tako najeti razgrajči kot najeti policaji vrnili domov.⁴⁶

O sojenju zaradi celjskih dogodkov je precej pisal Slovenski Narod. Tako je 17. 8. objavil kratko notico o tem, da je preiskovalni sodnik pri okrajnem sodišču zaslišal tri udeležence napadov na Slovence in Čehe ter vse tri pridržal v priporu.⁴⁷ 22. avgusta pa je na tretji strani v rubriki Telefonična in brzajavna poročila prinesel podatke o sojenju in obsodbi dr. Evgena Negrija namestnika c.kr. asistenčnega zdravnika in zeta celjskega župana. Negri je bil obsojen zaradi razžalitve gospodične Ljudmile Serneč, ker ji je 9. avgusta pljunil na roko. Kljub vsemu izmikanju in pozabljivosti je bil obsojen po členih zakona o varovanju časti na tri dni zaporne kazni in na plačilo sodnih stroškov.⁴⁸ To obsodbo je prinesel tudi praški časopis Politik, kjer se je članek zaključil z mnenjem, da je Pravica s to obsodbo začela s svojim delom proti nemškim grozodejstvom v Celju.⁴⁹

Slovenskemu časopisju je sedaj ostalo na razpolago premlavanje preteklih dogodkov, iskanje vzrokov in krivcev, medsebojno politično obračunavanje in nekoliko kasneje tudi objavljanje obsodb za divjanje v Celju. Precej je bilo namigov o čudni vlogi, ki jo je igrala pri dogodkih celjska mestna policija. Končno je Slovenski Narod objavil na prvi strani razpravo o tem vprašanju in bil zaplenjen.⁵⁰ Po tedaj veljavnem statutu je bila celjska mestna policija podrejena celjski mestni občini, ki je bila v rokah celjskih Nemcev. Vsa večletna prizadevanja Slovencev, da bi jo zaradi njenega izrazito pristranskega obnašanja v težavnih trenutkih, podržavili, niso rodila uspeha.⁵¹ Kako je celjska mestna policija gledala na dogajanje v svojem mestu, kažejo odlomki iz kronike, ki jo je pisal predstojnik mestnega urada Thomas Fürstbauer. Tako je zapisal, da so češki študentje z dopisom v češčini najavili mestnemu uradu svoj prihod v Celje, mestni urad pa je dopis zavrnil (30. julija 1899). Prvega avgusta je zapisal notico o tem, da nameravajo Slovenci v času obiska čeških študentov 9. avgusta na okoliškem pokopališču odkriti nagrobnik dr. Vatroslavu Oblaku. Samemu dogajanju v Celju 9. in 10. avgusta je namenil nekaj več pozornosti. Vse dogajanje je opisano z izrazito nemškega stališča. Nikjer ni

⁴⁵ Slovenski narod, 12. 8. 1899, št. 184, Priloga Slovenskemu narodu.

⁴⁶ Prav tam.

⁴⁷ Slovenski narod, 17. 8. 1899, št. 187, str. 3.

⁴⁸ Slovenski narod, 22. 8. 1899, št. 191, str. 3.

⁴⁹ Politik, 24. 8. 1899, št. 234, str. 3.

⁵⁰ Slovenski narod, 18. 8. 1899, št. 188, str. 1; 19. 8. 1899, št. 189, str. 3.

⁵¹ Cvirn, Celjska mestna policija, str. 313-320.

pojasnjen vzrok za strah pred obiskom čeških študentov. Obračuni, tudi strelski, so predstavljeni tako, kot da bi Slovenci napadali Nemce. Omenjena pa je škoda, ki so jo Nemci povzročili dr. Dečku in dr. Sernecu. 13. avgusta je povsem hladnokrvno zabeležil, da je občinski odbor občine Celje okolica sprejel resolucijo, ki zahteva poddržavljenje celjske mestne policije. Prvega septembra je na seji občinskega odbora župan Stiger pohvalil dejavnost celjske in celovške varnostne straže v času obiska čeških študentov. V svoji kroniki je Fürstbauer omenil še oprostitev zaprtih Slovencev, ne pa tudi obsodbe županovega zeta.⁵²V drugi polovici novembra je Slovenski Narod začel objavljati odmevnejša sojenja zaradi celjskih dogodkov. Vse obravnave, ki jih je nemška stran skušala na razne načine ovirati in zavlačevati, so se končale z oprostilno sodbo za Slovence.⁵³

Eva Holz

A STORM IN A TEACUP? RIOTS IN CELJE IN 1899 AS SEEN BY THE CZECH DAILY, POLITIK

S u m m a r y

In 1899, interethnic relations between the Germans and Slavs in the Austro-Hungarian Empire grew progressively tense. Relations in Lower Styria were also reaching a critical point. Germans in Celje felt threatened ever since the introduction of Slovene classes at the Celje Grammar School. The visit to Celje by Czech students, in August 1899, brought things to boiling point with the apprehensive German residents staging noisy demonstrations. These were enthusiastically hailed by most German papers, both in the Austro-Hungarian Empire and German Reich. But with the events in Celje transgressing all norms of acceptable behaviour and everyone realising that they will have to live side by side thereafter, German enthusiasm somewhat subsided. Overnight, yesterday's rioters turned into peaceful citizens, unable to remember much of what had happened. The Slovene and the Czech press recorded the events in detail, including the abuses and threats "welcoming" the arrival of the Czechs at the Celje railway station, and the events that unfolded in the city in the following two days. Although the city authorities seemingly let things get out of hand, they were soon able to restore order, after being threatened from Graz with the sack if they failed to bring the situation under control. At the end of the year, judicial trials for the damage caused to citizens and their property ensued, in which only direct participants in the riots were sentenced. In these proceedings, however, there was mention of the slogans of the German demonstrators against the German and Austrian Empires. In spite of frequent Slovene protests, Germans remained in power in Celje until the First World War.

The Czech daily, *Politik*, followed the events in Celje in considerable detail. It compared the reports in the Slovene papers with those from the German speaking areas, and some from Poland. While commenting on the Celje events, it gave a picture of the general ethnic situation in the Empire, as well as that of religious intolerance. The key Slovene papers, *Slovenski Narod* and *Slovenec*, reported on the events quite objectively, whilst also expressing tension and fear and, at the same time, attempting to settle, between themselves, some outstanding national and religious issues.

⁵² Cvirn, Thomas Fürstbauer: *Kronika mesta Celja*, str. 251-254.

⁵³ *Slovenski narod*, 20. 11. 1899, št. 266, str. 1-3; 21. 11. 1899, št. 267, str. 2-3; 11. 12. 1899, št. 283, str. 2-3; 27. 12. 1899, št. 295, str. 1-2.

ZVEZANJE STAN
VOJNIH
INVALIDOV
SLOVENIJE

PETER PAVEL KLASINC FRANCE KRESAL VLADIMIR PEGAN BOŽO REPE

VOJNI INVALIDI

PРАВНА ЗАŠČITA IN ORGANIZIRANOST VOJNIH INVALIDOV NA SLOVENSKEM

